

Immigració a Ponent. Resultat d'una evolució

Jordi Domingo Coll, Olga Bernad Caveró

Universitat de Lleida

RESUM: El treball analitza l'evolució de la darrera onada migratòria, la seva composició i la seva distribució en el territori i entre els nuclis municipals. Agafar l'àmbit de Ponent permet escapar a una escala comarcal i comparar una realitat més diversa que ofereix una perspectiva més àmplia. L'assentament de població nouvinguda i l'alteració d'alguns paràmetres demogràfics han transformat algunes localitats de Ponent i mostren una tendència cap al procés d'urbanització d'unes comarques tradicionalment rurals.

L'anàlisi es realitza, principalment, a partir de les dades obtingudes de l'INE i de l'IDESCAT i d'entrevistes realitzades a persones amb responsabilitats tècniques i polítiques de les administracions.

PARAULES CLAU: Comarques de Ponent, municipis, envelliment immigració, orígens, destins.

INTRODUCCIÓ

Les migracions han estat una constant en l'evolució de la població de les comarques ponentines. Durant la segona meitat del segle XX s'ha viscut la combinació d'un doble moviment que, d'una banda, va traslladar les persones des del món rural cap a la ciutat i, de l'altra, va fer arribar població des d'arreu de les terres catalanes i, especialment, espanyoles.¹ En aquest procés, la ciutat de Lleida, capital administrativa i econòmica, va consolidar el seu paper de referent del territori, mentre altres nuclis, com Tàrrrega, Balaguer i Cervera, mantenien un im-

portant paper de centres secundaris. Uns nuclis han emergit com a resultat del procés de transformació econòmic i territorial, com és el cas de Mollerussa, i altres mantenen un paper de centres comarcals en uns entorns rurals en transformació profunda, com per exemple les Borges Blanques.²

Quan els moviments que van ser causa i efecte d'aquestes transformacions es van aturar i la societat ponentina i el territori semblaven assumir-ne les conseqüències, es va iniciar un nou procés. A grans trets, es pot considerar que durant el segle XX l'origen de la immigració es trobava, d'una banda, en les desigualtats econòmiques entre territoris catalans propers i, de l'altra, en l'estructura econòmica d'Espanya. Però a finals d'aquest segle es comença a viure en primera persona els processos de transformació que tenen el seu origen en la globalització i que afecten d'una o altra manera el conjunt de les societats. Si tradicionalment la població havia arribat procedent d'una cultura coneguda per raons històriques i de veïnatge, ara es posava de manifest l'arribada de persones amb procedències culturals llunyanes i, algunes, més complicades de reconèixer.

En els aproximadament 25 anys que fa que es va iniciar aquesta nova tendència demogràfica s'ha escrit moltes pàgines sobre les causes, els pros i els contres, s'ha analitzat i s'ha criticat les polítiques migratòries, s'ha comparat amb la realitat d'altres països i s'ha establert comparacions entre les diferents realitats territorials que conformen el que avui es coneix com Espanya.³ Les pàgines que segueixen

¹ Una anàlisi dels processos migratoris a Catalunya al llarg del segle XX es pot consultar a CABRÉ (1990) i a RECOLONS (1997). Sobre l'impacte de la immigració a Catalunya es pot consultar SOLÉ (2001) i GARRETA (2009, 2010). I l'anàlisi de les polítiques per a la integració de la població immigrant a Catalunya es pot trobar a GARRETA (2011).

² Sobre les migracions a Lleida es pot consultar GARRETA (1999), DOMINGO (2002), SAMPER (2002) i MATA; DOMINGO; JULIÀ (2007). Sobre la immigració al Pla d'Urgell es pot consultar TERUEL (2010). Sobre la immigració a la Noguera es pot consultar GARRETA; PETREÑAS; MASSANA (2015).

pretenen aportar una petita anàlisi sobre l'impacte territorial de la immigració a l'àrea de Ponent, reconeguda a l'IDESCAT com aquell àmbit format per les comarques de les Garrigues, la Noguera, el Pla d'Urgell, la Segarra, el Segrià i l'Urgell.⁴ Aquesta àrea territorial ha conegut els moviments migratoris al llarg de la seva història. I també s'ha convertit en un centre d'acollida de la més recent de les onades migratòries. En els darrers quinze anys, el nombre d'immigrants ja va ser suficient com per deixar de ser una curiositat més o menys anecdòtica als carrers i places per convertir-se en una realitat que incidia en els sistemes socials establerts com educació, medicina, mercat de treball, serveis socials, etc.⁵

L'anàlisi de l'evolució territorial de la immigració a Ponent permet conèixer les seves característiques i ha d'ajudar a comprendre, també, quin paper desenvolupa la ciutat en el territori i com ha afectat el món rural. Per a la realització de l'estudi s'ha utilitzat les dades de l'Instituto Nacional de Estadística (INE),⁶ disponibles al seu web, i de l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT), que facilita la consulta de les dades organitzades per àmbit comarcal.

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ AUTÒCTONA I IMMIGRANT

Si bé tots els elements que formen part d'un territori estan sotmesos a un procés de canvi, cadascun d'ells ho fa a un ritme diferent. La població és un dels elements que quan canvia atreu més aviat l'atenció: canvien els veïns, gent que marxa, altra que arriba, la gent es fa gran i no deixa de cridar l'atenció si hi ha més o menys canalla, etc. Són aspectes que es poden notar quasi en el dia a dia i de manera molt especial en entorns rurals o de petites ciutats. A Catalunya, com a la resta de l'Estat espanyol, el registre d'immigrants internacionals passava desapercebut fins a la dècada dels anys

noranta del segle XX i molt sovint s'associava a empreses multinacionals o als efectes del turisme. Però una incipient arribada d'immigrants que venien a buscar feina es va anar escolant des de les ciutats fins als pobles i abans que s'acabés d'entendre què passava, Catalunya acollia més d'un milió de persones d'arreu del món. Aquests immigrants no tenien res a veure amb els turistes estrangers que es podien trobar en algunes parts del litoral durant l'estiu, ni amb aquells que omplien destins estivals principalment a les illes Balears o les Canàries. Amb un nombre i una varietat creixent, les ciutats i els pobles de l'Estat espanyol van convertir-se en centres d'acollida de mà d'obra vinguda d'arreu del món i es va imposar la multiculturalitat com un element definidor de la societat que, al nostre país, no havia arribat fins pràcticament el segle XXI.

El primer gràfic mostra la diferència entre l'evolució percentual de la població de l'àmbit de Ponent i la població immigrada. Dels més de 67.000 habitants en què augmenta la població d'aquestes comarques, més de 60.000 provenen de l'estranger. És a dir: el 90% de l'increment demogràfic de les comarques ponentines és fruit de la immigració. El gràfic també mostra que l'arribada de nous efectius va ser molt considerable. Tot i els efectes de la crisi econòmica iniciada l'any 2008, l'arribada de nous efectius va ser sostinguda fins l'any 2012, quan la situació política i econòmica –tant a nivell local com internacional– frena l'increment del flux migratori.

La població immigrant passa de 7.705 persones l'any 2000 a 68.402 quinze anys després, mentre que la població total augmenta des dels 297.763 habitants a l'inici del mil·lenni fins als 365.273 l'any 2014. Com a conseqüència d'aquest fenomen, en aquests anys s'instal·la una realitat completament diferent a la que hi havia a l'inici del darrer decenni del segle XX, tal com queda il·lustrat en els dos primers gràfics.

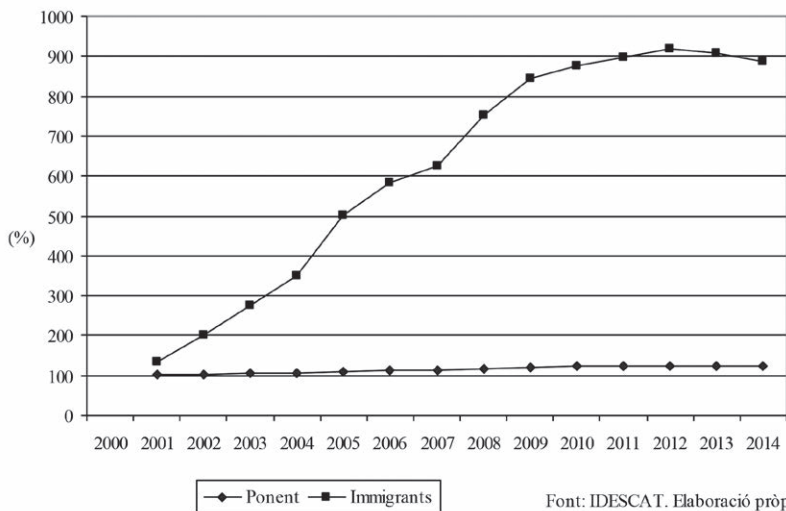
³ Entre l'abundosa bibliografia sobre el tema de les migracions es pot destacar ORTEGA; SOLANA (2015). També, una anàlisi comparativa dels processos migratoris diferenciats entre les comunitats autònomes de Catalunya, Galícia i Andalusia es pot consultar a SOLÉ; IZQUIERDO; ALARCÓN (2005). D'altra banda, els efectes de les migracions i de l'evolució demogràfica de l'àmbit lleidatà es pot consultar a DOMINGO (2006).

⁴ Segons la Llei 23/2010, Catalunya es divideix en 8 àmbits territorials de planificació. L'àmbit de Ponent, utilitzat per l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT), inclou les comarques de les Garrigues, la Noguera, el Pla d'Urgell la Segarra, el Segrià i l'Urgell.

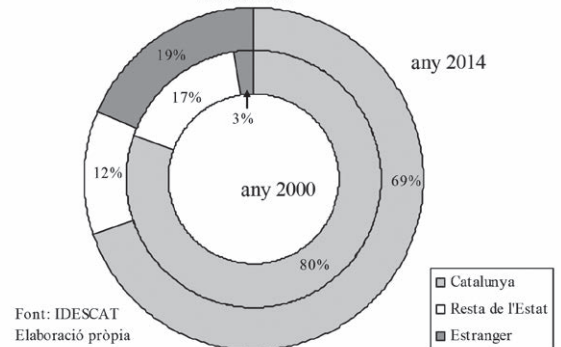
⁵ En relació amb les reaccions sobre la presència migratòria a les comarques ponentines es pot consultar el web del Grup de Recerca d'Anàlisi Social i Educativa: www.grase.udl.cat.

⁶ La web del Instituto Nacional de Estadística és: www.ine.es. La de l'Institut d'Estadística de Catalunya és: www.idescat.cat.

Gràfic 1. Evolució de la població total i immigrada (any 2000 = 100)

Gràfic 2. Ponent: població segons lloc de naixement

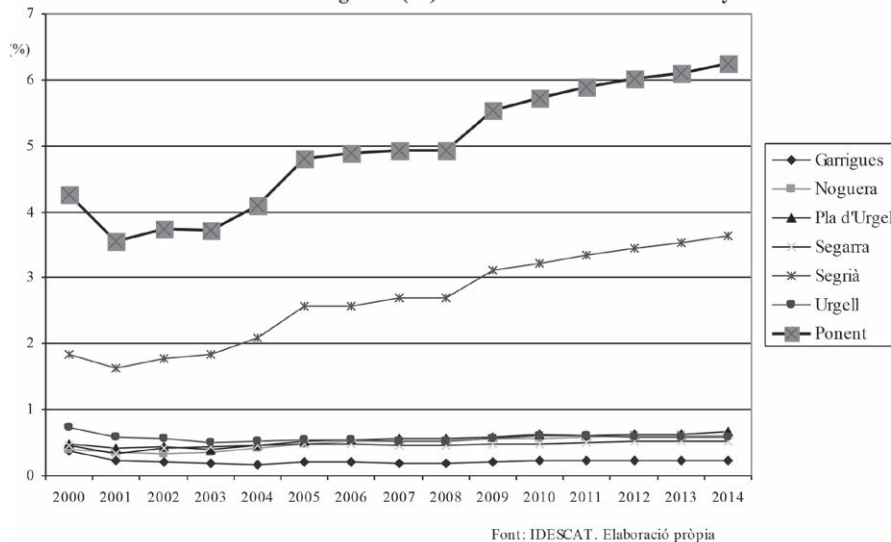
El gràfic 2 compara la composició de la població del conjunt de les 6 comarques de l'àmbit de Ponent i mostra el pes que ha adquirit el nou element incorporat a la població quan pràcticament un de cada cinc habitants és d'origen estranger. Aquest augment va en detriment, bàsicament, del pes dels habitants nascuts a Catalunya, que disminueixen en un 11% mentre que els nascuts a la resta de l'Estat espanyol només disminueix en un 5%. També cal tenir en compte que el nombre d'habitants de l'àmbit de Ponent nascuts a l'Estat espanyol ha disminuït de 7.439 en el període, fet que indica l'aturada del transvasament de població des de la resta de l'estat cap a l'àrea de Ponent.

L'evolució de la població immigrant es produeix en relació amb la dinàmica socioeconòmica del territori d'acollida però també en relació amb factors que abasten un entorn nacional i internacional. El

gràfic 3 mostra l'evolució del pes de la immigració de l'àmbit territorial de Ponent en relació amb el conjunt de Catalunya. I posa en evidència el pes d'aquestes comarques, bàsicament rurals. Només el Segrià guanya un significatiu 1% des de l'inici de la crisi, mentre que la resta de les comarques, mancadés d'una realitat urbana comparable a la de Lleida, es queden pràcticament estancades –la Noguera, el Pla d'Urgell i la Segarra– o tenen una imperceptible pèrdua de pes, com les Garrigues o l'Urgell.

D'altra banda, l'evolució de la població mostra com la dinàmica establerta en la societat d'acollida no canvia en aquests anys i segueix en un estat de maduresa demogràfica en el qual s'havia instal·lat en els darrers decennis del segle XX. La immigració, doncs, sembla que arriba per omplir un buit demogràfic i unes necessitats del mercat de treball que la població autòctona no podia satisfer, tal com s'ha

Gràfic 3. Immigrants (%) de Ponent en relació a Catalunya

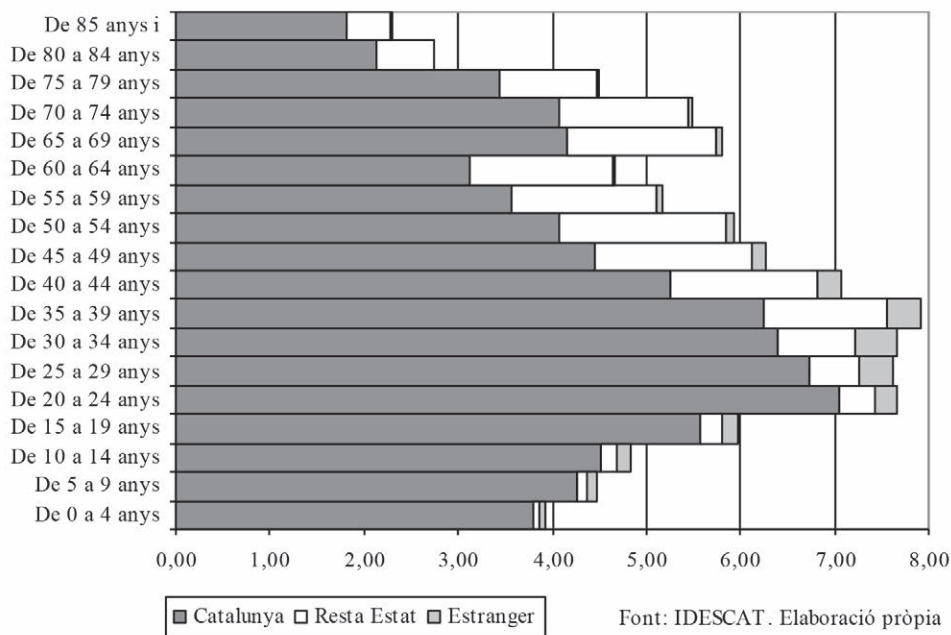
utilitzat a bastament com explicació, tant popular com en articles acadèmics.

Els gràfics 4a i 4b permeten observar aquest fenomen de manera parcial. S'hi pot veure una tendència a l'envelliment frenada per l'arribada de la nova immigració que, a més d'augmentar el percentatge de persones en edat laboral, permet tornar a fer créixer la base de la piràmide amb un increment de la taxa de natalitat.⁷ Un altre element que crida l'atenció és la progressiva substitució de la categoria segons l'origen. D'aquesta manera, l'entrada "resta de l'Estat" queda relegada a les edats més grans, mentre que la d'"estranger" és molt present en les edats laborals i en els grups joves. Els gràfics mostren com en el repartiment dels grups d'edat es fa palès que tant les migracions que hi va haver des de la resta de l'Estat com les que ara arriben des de més enllà afecten persones en edat laboral, però que en

estar en edat reproductiva afecten també la base de la piràmide. Als gràfics també s'hi pot observar com les persones nascudes a l'estranger disminueixen el seu pes de manera progressiva en les edats més grans, tot i que aquests grups d'edat acullen un major percentatge de persones a causa de l'augment de l'esperança de vida.

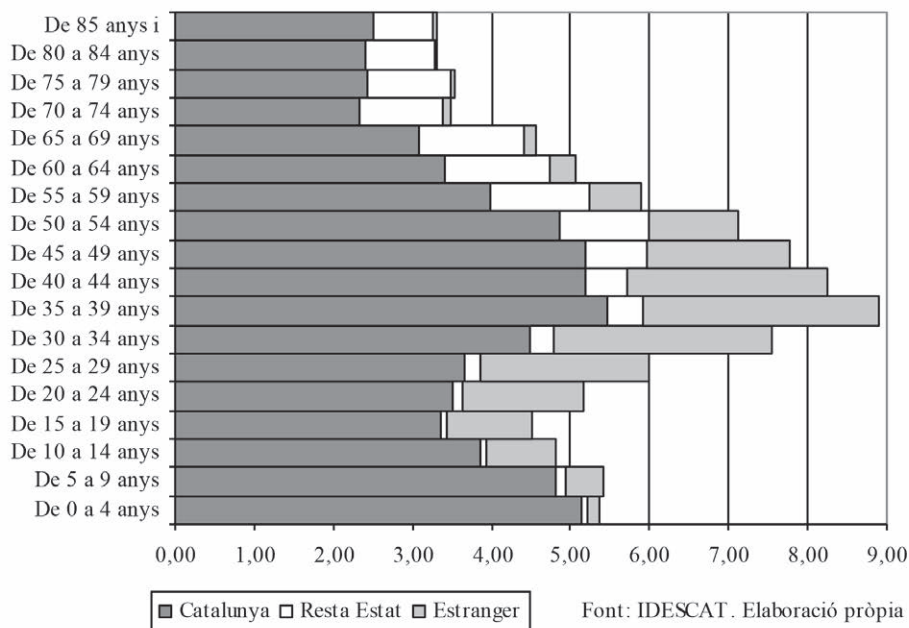
L'evolució de l'arribada d'immigrants ha tingut, pel seu volum, uns efectes que s'han fet notar en la composició de la població de les comarques ponentines, tot i que ha generat un impacte que afecta altres elements de la societat i del territori. Aquesta evolució ha portat a una sedentarització d'una part de la població nouvinguda. No en debades s'ha passat d'una societat on la participació de les persones immigrants no superava el 2,6% l'any 2000 a una altra on quasi una de cada cinc persones rep aquesta etiqueta estadística, amb el 18,6% l'any 2014.

Gràfic 4a: Àmbit de Ponent. Estructura demogràfica per edats i origen (2000)

⁷ Cal advertir que les dades utilitzades es refereixen al lloc de naixement de la població i no a la nacionalitat dels menors. Per aquesta raó el percentatge d'estrangers a les categories de menors d'edat resulten menys significatives del que hom pot preveure. L'any 2015, en el conjunt de la província de Lleida, els menors de 14 anys amb una nacionalitat estrangera eren el 20%, mentre que els majors de 65 anys eren l'1,2%.

Gràfic 4b: Àmbit de Ponent. Estructura demogràfica per edats i origen (2014)

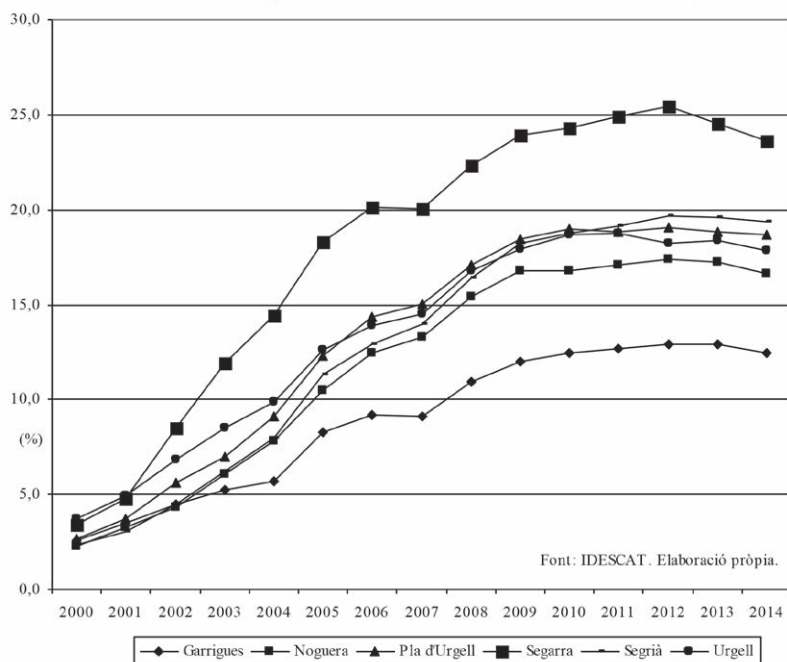
EFFECTES EN EL TERRITORI

L'increment ràpid de població produeix efectes en la societat que l'experimenta i en el territori on s'assenta. Cada territori té unes característiques que ha anat creant i modificant amb el pas del temps i que afecten l'economia, la població i la cultura entre altres components i, per tant, donarà una resposta diferent a l'arribada d'immigrants segons les seves capacitats i necessitats.

En el cas de l'àmbit de Ponent cal pensar que l'agrupació de dades de sis comarques no amaga que entre aquestes comarques hi ha realitats molt diferents i, lògicament, viuran aquest fenomen d'acord amb la seva realitat.

El gràfic 5 mostra l'evolució del percentatge de la immigració sobre la població de cada comarca. S'hi pot observar que la tendència és la mateixa que la

Gràfic 5. Comarques de Ponent. Evolució de la immigració (%)

que s'observa al gràfic 1 sobre el conjunt de l'àmbit territorial: una arrancada forta a principis del mil·lenni per començar a frenar cap al 2008, quan es deixen notar els primers efectes de la crisi econòmica, i una disminució lleu que afecta el conjunt de l'àmbit. Però en una tendència general que indica un percentatge d'immigració entre el 16 i el 19% hi ha dues comarques que destaquen. D'una banda, hi ha la comarca de les Garrigues, on la immigració no arriba mai a assolir un 14% de la població i, de l'altra, hi ha la comarca de la Segarra on, fins i tot en plena crisi econòmica, no deixa de créixer i arriba a superar un percentatge del 25% d'immigració.

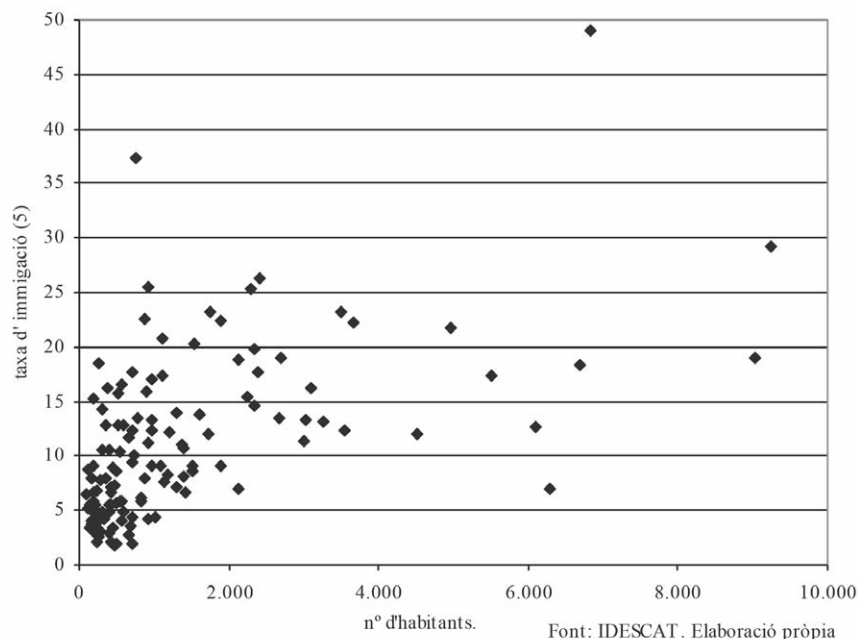
Cal tenir en compte que l'estructura econòmica de cada comarca exerceix de força d'atracció de nova població a partir de les seves capacitats. En el cas de la Segarra, el nucli de Guissona té un paper clau en l'explicació de l'evolució comarcal, mentre que en el cas de les Garrigues es posa en evidència que les tendències demogràfiques necessiten un estímul nou per capgirar una realitat que s'està gestant des de fa dècades. Cal no oblidar que els emigrants econòmics surten de situacions desfavorables per anar a buscar economies que els puguin oferir un futur. I en arribar a Ponent es troben amb una societat que està en procés d'urbanització, on la capital provincial exerceix

un paper cada vegada més dominant, acompanyada a molta distància de les capitals comarcals, i on els nuclis rurals mantenen la representació d'una economia en procés de transformació profunda.

És per aquesta raó que la ciutat de Lleida aplega, l'any 2014, el 41,4% dels immigrants de l'àmbit ponentí, acompanyada de Mollerussa (6,4%), Balaguer (5,4%) i Tàrraga (5%). Les altres dues capitals, Cervera (2,5%) i les Borges Blanques (1,1%), queden molt allunyades i superades per municipis que, per la seva dinàmica econòmica, han atret un major nombre de nous nadius. Entre aquests municipis destaquen Guissona, on el 49% de la població és d'origen immigrant i aplega un 4,9% de tots els immigrants de l'àmbit de Ponent, o el cas d'Alcarràs que, amb un 29,1% de població immigrant, n'aplega el 4% de l'àmbit territorial. De fet, els municipis del baix Segre –Alcarràs, Aitona, Torres de Segre, Soses i Serós– concentren tots ells uns percentatges d'immigració superiors al 22%, superant el de la capital de la província. Un cas a part mereix el municipi de la Portella, que amb menys d'un miler d'habitants aplega un 37% d'immigrants en la seva població.

El gràfic 6 mostra la relació entre la mida dels municipis, segons el nombre d'habitants, i el percentatge d'immigració.⁸ Destaquen, entre altres, els

Gràfic 6: Taxa d'immigració i nombre d'habitants del municipi (2014)

⁸ Al gràfic s'ha omès la ciutat de Lleida (139.176 habitants i un 20,18% d'immigrants) per conservar una escala que en faciliti la lectura.

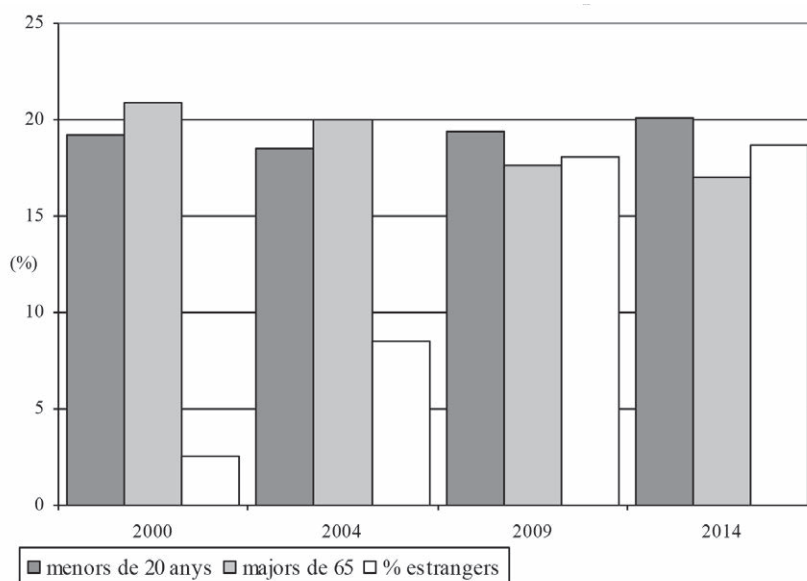
casos de Guissona i la Portella, a la part superior del gràfic, i els de Mollerussa i Almacelles, a l'extrem dret. Però resulta interessant d'observar com entre els municipis de menys de 2.000 habitants hi ha una dispersió considerable en el percentatge d'immigrants, on el cas més notori és el de la Portella seguit per municipis com Massalcoreig o Barbens, per posar dos exemples. Dels 18 municipis que tenen una taxa d'immigració superior al 20% tres no arriben al miler d'habitants, quatre superen els deu mil, comptant Lleida capital, i nou tenen entre mil i cinc mil habitants. Aquestes dades indiquen que, com en el cas de Guissona, la dinàmica econòmica d'una localitat pot actuar com a reclam laboral i residencial d'un col·lectiu immigrant. Però sembla establir-se una relació de dependència que no necessàriament afecta la resta del territori comarcal tret de les petites localitats més properes. D'altra banda, els municipis amb un major nombre d'habitants desenvolupen una funció territorial que va més enllà dels seus límits ja que com a petites ciutats, o en el cas de Lleida com a ciutat mitjana, tenen una diversificació en l'activitat econòmica i poden oferir més oportunitats laborals i un mercat de l'habitatge més gran que el de localitats petites.

De tota manera, cal destacar la presència de nous habitants en municipis petits de totes les co-

marques. A banda dels 11 municipis que tenen una xifra inferior a 4 persones d'origen immigrant, la presència de 6 persones foranes en un municipi que no arriba als 100 habitants, com és el cas de Nalec, no deixa de ser una imatge que trenta anys enrere hagués estat impensable. I el mateix passa amb Massoteres, municipi de 196 habitants dels quals un trentena (15,3%) són d'origen immigrant, o amb Puigverd d'Agramunt, que amb 259 habitants aplega un 18,5% d'immigrants.

Sembla lògic que els municipis petits, amb una població envellida, que no havien pogut retenir la seva població jove i en edat laboral, ara tampoc siguin focus d'atracció per als nous immigrants. Tot i que hi ha un cert degoteig cap a municipis com els mencionats més amunt, entre molts altres, cal pensar que la població nouvinguda no apareix per solucionar un problema sinó per a resoldre els seus propis afanys de vida. Altra cosa és que ajuda a un cert rejuveniment demogràfic principalment en entorns on les taxes d'envelliment havien estat molt elevades. El gràfic 7, que mostra les taxes de majors de 65 anys, la de menors de 20 anys i la d'immigració, permet observar una certa correlació entre la disminució de la taxa d'envelliment i l'augment de la població immigrada al mateix temps que augmenta, de manera suau, el percentatge de joves menors de 20 anys.

Gràfic 7: Ponent: evolució de 3 taxes de població

Font: IDESCAT. Elaboració pròpia.

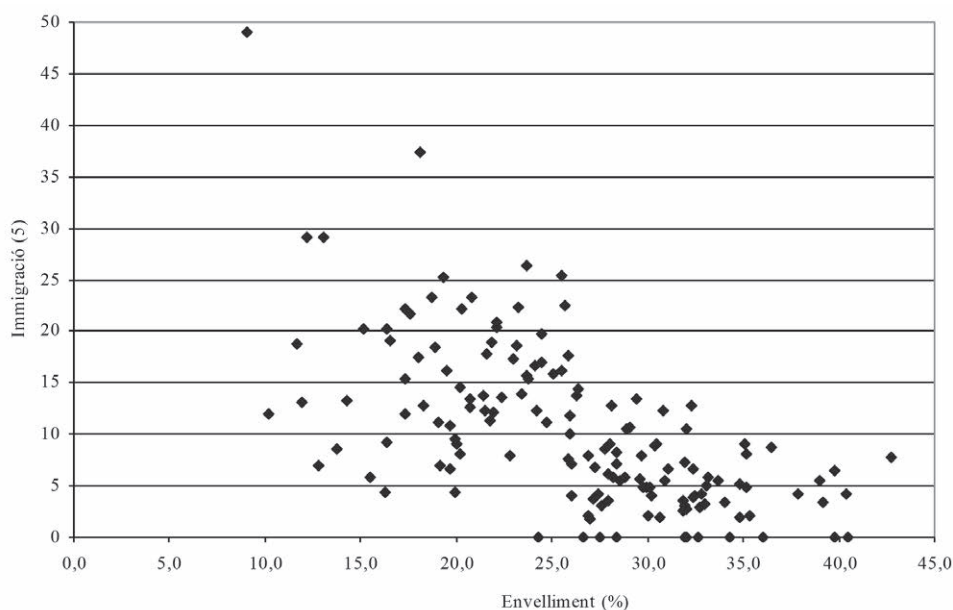
De tota manera, l'arribada de nous veïns no evita que 49 municipis de la demarcació de Ponent—un terç dels de l'àmbit territorial i dels quals només Algerri supera els 400 habitants—⁹ tinguin més d'un 30% dels seus habitants amb més de 65 anys. També passa el mateix en sentit contrari: municipis com Fondarella o Sidamon, amb menys d'un miler d'habitants, tenen taxes d'envelliment inferiors al 18% que és la mitjana de la demarcació de Ponent. A aquest municipis s'hi poden sumar els 69 que tenen entre el 20 i el 30% de la seva població major de 65 anys. L'envelliment és una realitat que, per ara, l'arribada de la immigració no ha alterat de manera significativa.

Cada municipi respon de manera diferent a l'evolució dels components demogràfics. L'existència d'una fàbrica que genera molts llocs de treball o la proximitat d'un nucli de població molt dinàmic pot modificar el comportament d'una localitat concreta. Sidamon, per exemple, només té una taxa d'im-

migració inferior al 5% i Fondarella inferior al 6%, però han atret famílies des de Mollerussa, tal com passa al Palau d'Anglesola i una mica menys a Vilasana, que ja arriba a superar el 9% d'immigració.

El gràfic 8 mostra la relació que hi ha entre la taxa d'envelliment i la d'immigració en els municipis de la demarcació de Ponent. Amb excepcions com les que s'han comentat més amunt, hi ha una tendència clara: en els municipis amb una major taxa d'envelliment hi ha una menor presència d'immigrants, i a l'inversa. Així, exemples com Guissona, que amb un destacable 49% d'immigrants té un 9,1% de taxa d'envelliment, semblen marcar una tendència que no s'acaba de complir en els municipis més petits, on la taxa d'envelliment abans de l'arribada d'immigrants era ja força elevada. Un cas podria ser el de la Portella, on actualment hi ha una taxa d'envelliment del 18%, o Almatret, que amb un 38% d'envelliment té una taxa d'immigració del 4,2%.

Gràfic 8: Municipis de Ponent: relació entre immigració i envelliment (2014)

L'EVOLUCIÓ MUNICIPAL

Els efectes de la immigració en el territori no són estables. El procés d'arribada de nous habitants a les comarques de Ponent ha anat canviant segons les necessitats de cada lloc en cada moment, adap-

tant-se a una evolució de les ofertes econòmiques laborals i a les possibilitats que oferia el territori. Les persones que emigren per anar a buscar un futur millor acostumen a tenir un punt de referència mínim sobre el lloc on van. De vegades una adreça, un contacte marca un itinerari que es complica en

⁹ Els municipis són de les comarques de les Garrigues, la Noguera, la Segarra, el Segrià i l'Urgell.

arribar al lloc de destí. La referència acostuma a ser una ciutat gran, però després hi ha una dispersió pel territori aprofitant les oportunitats que van sorgint. L'estabilitat laboral i residencial no acostuma a ser una realitat immediata. Es va conquerint amb el temps. I els moviments que resulten de la combinació d'oportunitats trobades i de la pròpia evolució de la situació econòmica de la societat d'acollida modifiquen la realitat municipal.

En els quadres que segueixen s'observa el que es podria considerar un ball de noms de localitats a partir de la concentració d'immigrants que acullen. Per observar l'evolució de la immigració s'han escollit tres moments que poden ser representatius de tot el procés. El primer, l'any 2000, és un moment d'arrancada. Ja hi ha una certa presència d'immigrants a moltes

localitats però, amb alguna excepció, és un fenomen que encara no està consolidat. El segon moment és l'any 2008, quan la immigració es troba en un punt àlgid i els efectes de la crisi econòmica encara no són visibles, especialment en un entorn encara molt marcat per la ruralitat. I el tercer moment és l'any 2014, quan la crisi sembla que ja ha provocat moltes situacions de trencament del somni migratori i es comencen a sentir algunes veus, optimistes, sobre una lenta recuperació econòmica que encara no acaba de fer-se realitat. Les localitats que s'utilitzen són les que acullen més percentatge d'immigració en la seva comarca o les que concentren un número més gran de persones immigrades, cosa que no sempre coincideix.

Del quadre 1 destaca l'inici d'una polarització en la tria de destí. Les oportunitats laborals i la possibili-

Quadre 1. Municipis de les comarques de Ponent amb més immigració. Any 2000

	Població	Immigrants	% Comarcal	% Immigració
Garrigues	19.269	667		3,5
Juneda	2.988	134	20,09	4,5
Arbeca	2.384	121	18,14	5,1
Borges Blanques, les	5.212	67	10,04	1,3
Noguera	34.727	705		2,03
Balaguer	13.275	235	33,33	1,77
Ponts	2.382	142	20,14	5,96
Artesa de Segre	3.169	81	11,49	2,56
Pla d'Urgell	29.514	875		2,96
Mollerussa	9.581	247	28,23	2,58
Ivars d'Urgell	1.764	127	14,51	7,2
Torregrossa	2.242	126	14,4	5,62
Linyola	2.401	66	7,54	2,75
Segarra	18.026	813		4,51
Cervera	7.437	338	41,57	4,54
Guissona	3.339	224	27,55	6,71
St Guim de Freixenet	1.046	58	7,13	5,54
Torà	1.191	57	7,01	4,79
Segrià	165.198	3.336		2,02
Lleida	112.194	2.074	62,17	1,85
Aitona	2.186	169	5,07	7,73
Alguaire	2.807	130	3,9	4,63
Urgell	31.029	1.313		4,23
Tàrrega	12.548	524	39,79	4,18
Agramunt	4.902	340	5,82	6,94
Bellpuig	4.041	157	1,92	3,89

tat de l'existència d'un mercat de l'habitatge són elements que permeten explicar la concentració d'immigrants en determinats municipis de cada comarca, i que no sempre és la capital. Aquest és el cas de Juneda i Arbeca a les Garrigues, que es mostra com una excepció en el conjunt de les comarques de Ponent. Veient l'evolució posterior, també crida l'atenció que en el cas de la Segarra sigui Cervera la que concentri major nombre d'immigrants per davant de Guissona. Justament és aquest municipi acompanyat d'Aitona i d'Agramunt els que en aquell primer moment ja reu-nien un percentatge de població immigrant superior

al 6% dels habitants de la seva localitat. Pel que es pot observar uns anys més tard, l'any 2000 mostra un estadi inicial, previ a un procés de consolidació del fenomen migratori a Ponent.

L'any 2008 ja es poden seleccionar més municipis que resulten significatius per la concentració de persones foranes o pel pes que tenen en la comarca. De les Garrigues destaca el paper de la seva capital que, ara sí, concentra el major percentatge d'immigrants de la comarca malgrat que hi ha municipis com Juneda o el Soleràs que apleguen una major proporció d'immigrants a nivell local. D'altra banda, es destaca

Quadre 2. Municipis de les comarques de Ponent amb més immigració. Any 2008

	Població	Immigrants	% Comarcal	% Immigració
Garrigues	20.350	2.240		11,01
Borges Blanques, les	5.942	723	32,28	12,17
Juneda	3.342	573	25,58	17,15
Arbeca	2.472	346	15,45	14
Soleràs, el	419	67	2,99	15,99
Espluga Calba, l'	424	57	2,54	13,44
Noguera	39.507	6.027		15,26
Balaguer	16.341	3.394	56,31	20,77
Artesa de Segre	3.872	885	14,68	22,86
Ponts	2.749	517	8,58	18,81
Térmens	1.521	250	4,15	16,44
Pla d'Urgell	36.069	6.314		17,51
Mollerussa	13.675	3.630	57,49	26,54
Bellvís	2.468	507	8,03	20,54
Torregrossa	2.237	273	4,32	12,2
Segarra	22.337	5.168		23,14
Guissona	5.683	2.470	47,79	43,46
Cervera	9.247	2.016	39,01	21,8
Torà	1.370	263	5,09	19,2
Segrià	197.391	32.075		16,25
Lleida	131.731	24.016	74,87	18,23
Alcarràs	7.281	1.593	4,97	21,88
Vilanova de la Barca	1.181	264	0,82	22,35
Portella, la	816	284	0,89	34,8
Urgell	36.064	6.169		17,11
Tàrrega	16.149	3.457	56,04	21,41
Agramunt	5.577	984	15,95	17,64
Bellpuig	4.798	947	15,35	19,74
Puigverd d'Agramunt	284	64	1,04	22,54

que Cervera és l'única capital comarcal que no té una posició principal en la seva comarca. Guissona ja ha passat al davant i aplega prop de la meitat dels immigrants de la comarca, al mateix temps que quatre de cada 10 habitants del municipi són estrangers. En conjunt, l'any 2008 ja mostra un procés de major consolidació, amb unes localitats receptores molt ben definides i unes altres de més petites on, tot i tenir un percentatge molt elevat dels seus habitants d'origen estranger, tenen un pes molt insignificant en el conjunt de la comarca. Aquest és el cas de Vilanova de la Barca o Puigverd d'Agramunt, per exemple.

Aquest procés de definició d'un fenomen que es va consolidant es pot observar en el tercer quadre.

Segueix havent-hi un cert *ball* de localitats en relació amb els anys anteriors. Així, desapareix Puigverd d'Agramunt per donar entrada a Tornabous, o desapareixen municipis com Tèrmens, el Soleràs o l'Esplugu Calba, o n'apareixen de nous, com Barbens.

L'any 2014 ja mostra una societat amb el fenomen de la immigració com a part de la vida quotidiana dels municipis, com un fenomen que, tot i els efectes de la crisi, es troba consolidat, que ha vist frenar l'arribada de nous efectius i fins i tot el retorn o canvi de destí d'una part petita dels immigrants. De fet aquest any mostra la fotografia d'un procés que sembla madur, amb menys alteracions que les que hi ha hagut en els darrers tres lustres.

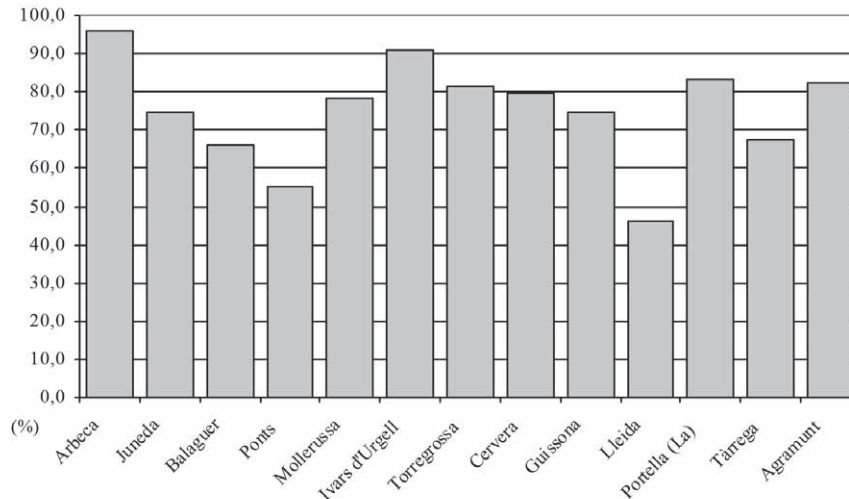
Quadre 3. Municipis de les comarques de Ponent amb més immigració. Any 2014

	Població	Immigrants	% Comarcal	% Immigració
Garrigues	19.762	2.522	100	12,76
Juneda	3.497	813	32,24	23,25
Borges Blanques, les	6.088	767	30,41	12,6
Arbeca	2.389	421	16,69	17,62
Noguera	39.376	6.530		16,58
Balaguer	16.485	3.647	55,85	22,12
Artesa de Segre	3.656	812	12,43	22,21
Ponts	2.701	512	7,84	18,96
Pla d'Urgell	37.128	7.140		19,23
Mollerussa	14.963	4.350	60,92	29,07
Bellvís	2.342	462	6,47	19,73
Barbens	875	197	2,76	22,51
Torregrossa	2.235	343	4,8	15,35
Segarra	22.713	5.619		24,74
Guissona	6.827	3.350	59,62	49,07
Cervera	9.039	1.719	30,59	19,02
Segrià	209.768	39.605		18,88
Lleida	139.176	28.086	70,92	20,18
Alcarràs	9.252	2.701	6,82	29,19
Almacelles	6.699	1.232	3,11	18,39
Portella, la	750	280	0,71	37,33
Vilanova de la Barca	1.120	233	0,59	20,8
Urgell	36.526	6.431		17,61
Tàrrega	16.587	3.361	52,26	20,26
Bellpuig	4.956	1.076	16,73	21,71
Agramunt	5.515	961	14,94	17,43
Tornabous	911	232	3,61	25,47

I aquest fenomen es pot observar, també, en la composició dels fluxos migratoris i la seva variació amb el pas dels anys. El gràfic 9 mostra la predominança dels immigrants africans, majoritàriament d'origen marroquí, que en municipis com Arbeca ar-

riben a suposar la quasi totalitat dels nouvinguts. De fet, l'única localitat on no representen més de la meitat dels immigrants és Lleida. Cal tenir en compte que la taxa d'immigració del moment és molt baixa¹⁰ si es compara amb les que s'assoliran després.

Gràfic 9: Ponent. Immigrants africans sobre el total (1999)

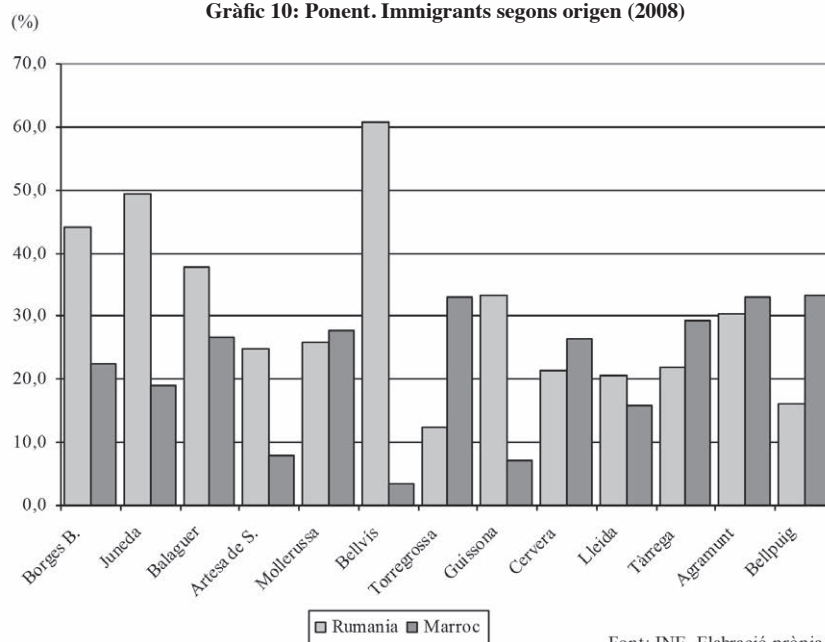

Font: INE. Elaboració pròpia.

Aquest és un moment d'inici del procés que s'allargarà amb el pas dels anys. Els canvis polítics a la Unió Europea, la inclusió de nous socis i els inicis del que semblava una bona etapa econòmica cridaven la mà d'obra forana per cobrir uns llocs de treball que es creaven. És un moment en el qual encara

no hi ha un procés de selecció quasi determinant i que més tard va semblar que era natural: els immigrants s'especialitzaven en determinades feines segons el seu origen. I aquest procés s'acaba consolidant amb l'arribada d'immigrants de l'Europa de l'Est. El gràfic 10 mostra el contrast entre orígens.

Gràfic 10: Ponent. Immigrants segons origen (2008)

Font: INE. Elaboració pròpia.

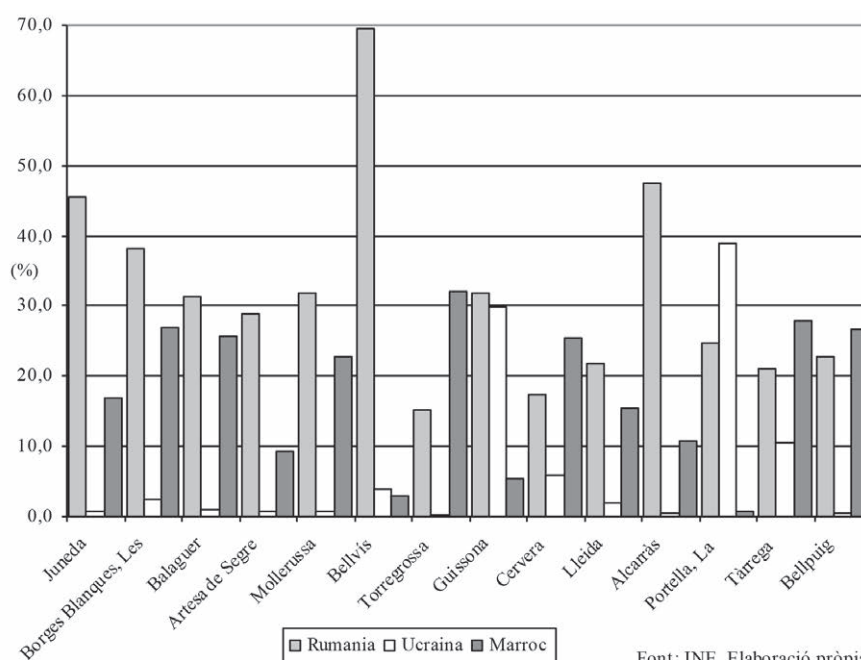
¹⁰ L'any 1999 la ciutat de Lleida tenia una taxa d'immigrants de l'1,3%. Guissona ja havia assolit un 5,3% i Agramunt un 5,2%. Mollerussa, per exemple, només tenia un 1,9% d'immigrants.

Si bé Bellvís és el cas més extrem, també es pot apreciar com a Guissona han canviat la predilecció d'origen: els romanesos han desbancat els marroquins com a primera comunitat i s'estableix el que es podria considerar zones de predominança d'una comunitat sobre l'altra. De fet, els immigrants d'origen romanès s'han convertit en la primera comunitat immigrant durant el període estudiat.

I aquest panorama torna a canviar amb l'arribada d'un nou col·lectiu que consolida la seva presència: els immigrants ucraïnesos. El gràfic 11, que mostra

la distribució dels tres col·lectius principals en els municipis de Ponent, destaca una certa segregació dels immigrants per municipis. A banda dels nuclis més grans, on els principals orígens es reparteixen amb un cert equilibri, destaquen altres municipis com Bellvís, la Portella, Juneda i Alcarràs, on hi ha un predomini molt clar d'immigrants romanesos, mentre que els d'origen ucraïnès només són considerablement significatius a la Portella, d'on han *desaparegut* els marroquins, que l'any 1999 representaven pràcticament el 80% del total d'immigrants, i Guissona.

Gràfic 11: Ponent. Immigrants segons origen (2014)

Font: INE. Elaboració pròpia.

Els pas dels anys ha transformat un procés que va començar amb molta força i sense tenir una societat d'acollida preparada per allò que li venia al damunt. Estudis realitzats per l'Observatori Permanent de la Immigració (<http://www.opi.udl.cat>) posen de manifest que hi ha una societat que no estava preparada per assumir un canvi de panorama social com el que s'ha produït. Petits municipis d'on marxava més gent que no pas n'arribava, d'on es tenia notícia de la immigració perquè durant els anys seixanta del segle XX hi havien arribat persones que venien del Sud, es troben de cop i volta amb centenars de veïns amb costums diferents, llengües diferents i interessos diferents.

A MODE DE CONCLUSIONS

Observar els efectes de la immigració en una escala pluricomarcal permet una certa perspectiva que ajuda a la comprensió del fenomen. Ara que la immigració internacional és una realitat que porta uns quants anys a Ponent es poden començar a observar l'existència de cicles, que segueixen l'evolució de la situació econòmica i política. També es pot observar com un fenomen que arriba sense estar previst afecta el territori i provoca alguns canvis culturals en una societat que seguia una dinàmica d'èxode rural, on la ciutat, petita i mitjana, assolía competències i els pobles petits seguien un lent procés d'estancament.

L'arribada d'aquesta onada d'immigració va anar acompanyada d'un primer moment de sorpresa per una població i una administració que no era conscient d'allò que suposava aquesta nova realitat.

Si bé aquest procés de transformació del món rural ha continuat, i l'envelliment n'és una mostra igual que la consolidació dels principals centres urbans comarcals com Balaguer, Tàrrrega i Mollerussa, l'arribada de la immigració ha creat canvis que van més enllà del que descriuen aquestes pàgines. Les xifres, i més quan parlen de persones, indiquen realitats objectivables, però amaguen altres realitats individuals i col·lectives. L'evolució de la immigració, la seva distribució territorial, l'agrupament territorial per orígens parla també de la dinàmica d'una societat i de la capacitat per transformar un territori i adaptar-lo a les necessitats de cada moment. Les sis comarques de Ponent han tingut una resposta adaptada a les seves necessitats i a les possibilitats que podien oferir. La immigració no ha arribat per a transformar les dinàmiques territorials ni demogràfiques. Si bé hi ha un repunt de la natalitat i en alguns municipis s'ha capgirat una tendència demogràfica negativa, les persones nouvingudes busquen, com les autòctones, unes condicions de vida que els permetin treballar un futur.

En els darrers quinze anys s'ha viscut un procés accelerat de transformació territorial i ara s'obre un període d'assentament, d'assimilació de la realitat que n'ha sorgit: pobles petits amb una societat transformada, Guissona o la Portella com a exemples extrems, o ciutats petites on la diversitat cultural és una realitat amb la qual cal conviure i de la qual cal aprendre.

BIBLIOGRAFIA

- CABRÉ, A., "Les migracions a Catalunya, 1900-2000", *Els Moviments humans al mediterrani occidental*, Barcelona, ICEM, 1990, p. 281-289.
- DOMINGO, J., "Petites ciutats a l'entorn de Lleida: nous papers per a noves situacions?", *Urtx*, núm. 19 (2005), p. 343-360.
- DOMINGO, J., "Migracions recents a Catalunya". A L. SAMPER (ed.): *Integració social dels immigrants a Lleida: noves i velles migracions*, Lleida, Pagès Editors, 2002, p. 33-41.
- GARRETA, J.: *La integració en l'estructura social de les minories ètniques a Lleida*, Lleida, Edicions de la Universitat de Lleida, 1999.
- GARRETA, J.: *Sociedad multicultural e integración de la inmigración en Cataluña*, Lleida, Edicions de la Universitat de Lleida, 2009.
- GARRETA, J., "Sociedad multicultural e integración de los inmigrantes", *Studia Iuridica* (2010), p. 11-34.
- GARRETA, J., "Integration Policies in Catalonia". A B. KHADER (ed.): *Les migrations dans les rapports euro-méditerranéens et euro-arabes*, Paris, L'Harmattan, 2011, p. 135-151.
- GARRETA, J.; PETREÑAS, P.; MASSANA, M., "Mercat i societat plural. La immigració a la comarca de La Noguera i els seus impactes". A F. SABATÉ (ed.): *El mercat de Balaguer: una cruïlla*, Balaguer, Ajuntament de Balaguer, 2015, p. 267-283.
- MATA, A.; DOMINGO, J.; JULIÀ, R.: *Lògiques, paradoxes i oportunitats. La integració socio-laboral de la població immigrada a les terres de Lleida*, Lleida, Edicions de la Universitat de Lleida, 2007.
- ORTEGA RIVERA, E.; SOLANA, A. M., "Migracions a Catalunya: cinc dècades de canvis i continuïtats". A A. DOMINGO (ed.): *Recerca i immigració. VII Migracions dels segles XX i XXI: una mirada candeliana*, Col·lecció Ciutadania i Immigració, 11, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 2015, p. 43-64.
- RECOLONS, L., "Migracions entre Catalunya i l'estranger". A: S. GINER (ed.): *La societat catalana*, Barcelona, IEC, 1998, p. 91-116.
- SAMPER, L.: *Integració social dels immigrants a Lleida: noves i velles migracions*, Lleida, Pagès Editors, 2002.
- SOLÉ, C.: *El impacto de la inmigración en la economía y en la sociedad receptora*, Barcelona, Anthropos, 2001.
- SOLÉ, C.; IZQUIERDO A.; ALARCÓN A.: *Integraciones diferenciadas: migraciones en Cataluña, Galicia y Andalucía*, Barcelona, Anthropos, 2005.
- TERUEL ROCA, D., "L'impacte de la immigració al Pla d'Urgell", *Mascañçà. Revista d'Estudis del Pla d'Urgell*, núm. 1 (2010), p. 149-154.